

Justitiedepartementet

Brottsförebyggande rådet
Box 1386
111 93 STOCKHOLM

Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att genomföra en nationell kartläggning av brott i nära relationer

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av brott i nära relationer.

Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 31 oktober 2012 och slutredovisas senast den 15 maj 2014.

Bakgrund

Brott i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem. Dessa brott orsakar stort mänskligt lidande och innebär genomgripande inskränkningar i de drabbades frihet. Varje år utsätts tiotusentals personer i Sverige för våld, hot och trakasserier av någon som de har eller har haft en nära relation med. Främst handlar det om kvinnor som utsätts av en man de har eller har haft ett partnerförhållande med. Problematiken omfattar dock också andra situationer som exempelvis föräldrar som utsätter barn, kvinnor som utsätter män, brott i samkönade relationer, brott mot äldre och hedersrelaterat våld. Många barn och unga är också berörda som vittnen till brotten.

Arbetet med att motverka brott i nära relationer kräver gemensamma, samordnade och långsiktiga insatser på flera samhällsområden. Regeringen bedriver ett aktivt arbete för att säkerställa detta. Under den förra mandatperioden antog regeringen till exempel en omfattande handlingsplan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (skr. 2007/2008:39). Skrivelsen har lett till en höjd ambitionsnivå i kampen mot denna brottslighet på såväl nationell, regional och lokal nivå, vilket följs upp närmare under innevarande mandatperiod. Även om stora insatser har gjorts är det fortfarande många som drabbas. Ytterligare

insatser är nödvändiga och regeringen avser att fortsätta arbetet med att motverka detta allvarliga samhällsproblem. En nationell samordnare tillsätts därför för att åstadkomma en kraftsamling i arbetet med att motverka våld i nära relationer (se Dir. 2012:38).

För att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder, och för att kunna följa upp dessa, behövs mer kunskap om utbredningen av brott i nära relationer och mer kunskap om brottens karaktär. Den närmare omfattningen av denna brottslighet är i dag inte känd. Förra året anmäldes drygt 12 000 misshandelsbrott mot kvinnor av en närstående gärningsperson som inträffade inomhus och ungefär 2 500 fall av grov kvinnofridskränkning. Utöver detta anmäldes drygt 3 000 misshandelsbrott mot män inomhus av en närstående gärningsperson. Eftersom merparten av de brott som sker mellan personer i nära relationer aldrig kommer till myndigheternas kännedom är dock anmälningsstatistiken inte användbar för att bedöma utbredningen av denna brottslighet. För sådana bedömningar krävs frågeundersökningar som även fångar upp händelser som inte är polisanmälda.

Enligt den Nationella Trygghetsundersökningen (NTU), som är en omfattande frågeundersökning om utsatthet för brott och trygghet, drabbas årligen drygt en procent av kvinnorna och knappt en halv procent av männen av olika former av brott i nära relationer. Här avses misshandel, sexuellt våld, trakasserier eller hot från en nuvarande eller tidigare partner. Brå uppger dock att skattningarna från NTU av denna typ av brottslighet med all sannolikhet innebär en stor underskattning.

Skälet till denna underskattning är bland annat att breda offerundersökningar som NTU inte fullt ut är anpassade för att fånga upp brott i nära relationer. Erfarenheter visar att det krävs särskilda metoder för att få personer att berätta om sådana brott i undersökningssammanhang. Det handlar bland annat om hur frågorna är formulerade och om rutiner för hur uppgifterna samlas in. Anpassningar av generella offerundersökningar och genomförandet av särskilda studier har i andra länder lett till betydligt högre nivåer av den kartlagda utbredningen av sådan brottslighet. Stora skillnader finns också mellan resultaten från NTU och resultaten från den särskilt anpassade studien av mäns våld mot kvinnor som genomfördes för lite drygt tio år sedan i Sverige (Slagen Dam, 2001).

Närmare om uppdraget

För att få kunskap om utbredningen av brott i nära relationer i Sverige, och om hur denna brottslighet närmare ser ut, krävs således en särskilt anpassad insamling av sådana erfarenheter.

Mot denna bakgrund får Brottsförebyggande rådet i uppdrag att, utifrån nationella och internationella erfarenheter på området, utforma ett

avsnitt i NTU som särskilt anpassas för att fånga upp våld, hot och trakasserier som inträffar i nära relationer. Syftet är att få bättre kunskap om utbredningen av denna typ av brottslighet och mer information om brottslighetens karaktär och de utsatta personerna.

Detta avsnitt bör så långt som möjligt utformas på ett sätt som inte påverkar den övriga undersökningen. De tidsserier av olika slag som NTU innehåller är värdefulla för att bedöma utvecklingen av utsatthet för brott, trygghet etc. och hänsyn bör således tas till att dessa kan fortsätta utan avbrott eller försvårande tolkningsproblem. Detta kräver tydliga avgränsningar av vad som ingår i det särskilt anpassade avsnittet. Som nämnts ovan är brott i nära relationer ett brett fält som omfattar problematik av olika slag. En stor del av brotten i nära relationer utgörs dock av brott mellan personer som har, eller har haft, en partnerrelation. Om det bedöms nödvändigt för att kunna utforma undersökningen på ett ändamålsenligt sätt får Brå i detta sammanhang begränsa det anpassade avsnittet till brott mellan personer i pågående eller tidigare partnerrelationer.

Utöver att avsnittet ska innehålla frågor som belyser brottslighetens karaktär och offrets relation till förövaren är det angeläget att uppmärksamma förekomsten av upprepad utsatthet och vilket behov av skydd och stöd de drabbade har haft samt hur detta har tillgodosetts av myndigheter och ideella organisationer. I den mån det är möjligt bör det även framgå om det funnits barn som bevittnat våldet. Avsnittet avseende brott i nära relationer ska införas i NTU för datainsamlingen 2013.

Bedömning av utbredningen och karaktären av den typ av brottslighet som ingår i det särskilda avsnittet i NTU ska även bygga på andra datakällor beträffande brott i nära relationer som t ex patientregister, uppgifter om dödligt våld och den inom EU planerade enkätundersökningen om våld mot kvinnor.

Den särskilda datainsamlingen inom ramen för NTU och det fortsatta arbetet bör utformas på ett sätt som gör det möjligt att längre fram upprepa tillvägagångssättet för att kunna möjliggöra framtida jämförelser. Uppdraget ska i sin helhet utformas efter samråd med den nationella samordnaren som ansvarar för en kraftsamling mot våld i nära relationer. Barnperspektivet bör genomgående beaktas.

Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast den 15 maj 2014. En delredovisning i form av en plan för införandet av ett sådant avsnitt i NTU ska ske senast 31 oktober 2012.

På regeringens vägnar

Peter Norman

Malena Carlstedt

Kopia till

SB/SAM

Fi/BA

Fi/KLS

Ju/L5

Ju/DOM

Ju/PO

Ju/Å

A/DISK

S/FST

S/FS

S/VS

U/JÄM

U/UC

U/UH

Brottsofferjourernas riksförbund

Brottsoffermyndigheten

Länsstyrelserna

Nationellt centrum för kvinnofrid

Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige

Rikspolisstyrelsen

Socialstyrelsen

Statens folkhälsoinstitut

Sveriges Kommuner och Landsting

Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund

Ungdomsstyrelsen

Åklagarmyndigheten